

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol

Cyngor Bro Morgannwg

Cyhoeddwyd: Awst 2019

Cyfeirnod y ddogfen: 1470A2019-20

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru gan Ian Phillips a Sara-Jane Byrne dan gyfarwyddyd Huw Rees.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth a chaiff ei benodi gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn ceisio darparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, feithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2018-19	4
Mae'r Cyngor yn cyflawni ei ofynion statudol o ran gwelliant parhaus	4
Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella	4
Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2018-19	5

Atodiadau

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad	17
Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol	18
Atodiad 3 – Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2018-19	21

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2018-19

- 1 I benderfynu ar ystod a natur y gwaith y byddem yn ei wneud yn ystod y flwyddyn, fe wnaethom ystyried faint yr ydym yn ei wybod eisoes o'r holl waith archwilio ac arolygu blaenorol ac o ffynonellau gwybodaeth eraill, gan gynnwys dulliau adolygu a gwerthuso Cyngor Bro Morgannwg (y Cyngor) ei hun. Ar gyfer 2018-19, gwnaed gwaith asesu gwelliant, prosiect asesu risg a sicrwydd, a gwaith ar y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ym mhob Cyngor. Mewn rhai Cyngorau, gwnaethom ni ategu'r gwaith hwn ag archwiliadau lleol yn seiliedig ar risg, a nodwyd yn y Cynllun Archwilio ar gyfer 2018-19.
- 2 Mae'r gwaith a wnaed ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol (AGB) diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, wedi'i nodi yn [Arddangosyn 1](#).

Mae'r Cyngor yn cyflawni ei ofynion statudol o ran gwelliant parhaus

- 3 Yn seiliedig ar y gwaith, ac yn gyfyngedig i'r gwaith, a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, cred yr Archwilydd Cyffredinol fod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (2009) yn ystod 2019-20.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

- 4 O ystyried yr amrywiaeth eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor a'r heriau y mae'n eu hwynebu, byddai'n anarferol pe na byddem yn dod o hyd i bethau y gellir eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:
 - wneud cynigion ar gyfer gwella – os gwneir cynigion i'r Cyngor, byddem yn disgwyl iddo weithredu arnynt a byddwn yn gwirio yr hyn sy'n digwydd;
 - gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella – os gwneir argymhelliad ffurfiol, mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
 - cynnal arolygiad arbennig, cyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
 - argymhell i weinidogion Llywodraeth Cymru eu bod yn ymyrryd mewn rhyw ffordd.
- 5 Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol unrhyw argymhellion ffurfiol. Fodd bynnag, rydym ni wedi gwneud nifer o gynigion ar gyfer gwella ac ailadroddir y rhain yn yr adroddiad hwn. Byddwn yn monitro cynnydd o'i gymharu â'r cynigion hyn ac argymhellion perthnasol a wnaed yn ein hadroddiadau cenedlaethol ([Atodiad 3](#)) yn rhan o'n gwaith asesu gwelliant.

Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2018-19

Arddangosyn 1: gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu yr adroddwyd arno yn ystod 2018-19

Disgrifiad o'r gwaith a wnaed ers yr AGB diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, pan fo hynny'n berthnasol.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Ionawr 2019	<p>Asesiad Risg a Sicrwydd Prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu pan fydd angen rhagor o waith archwilio yn y dyfodol o ran y risgiau i'r Cyngor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rhoi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau; • rhoi trefniadau ar waith i sicrhau gwelliannau parhaus; a • gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu amcanion llesiant a chymryd camau i'w cyrraedd. 	<p>Yn deillio o'r prosiect hwn, nodwyd gennym y pynciau canlynol i'w cynnwys yn ein rhaglen archwilio yn y Cyngor ar gyfer 2019-20:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol – archwilio i ba raddau y mae'r Cyngor yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth gymryd camau tuag at gyflawni ei amcanion llesiant sy'n berthnasol i ddarpariaeth gwasanaethau hamdden. • Cynaliadwyedd ariannol – prosiect sy'n gyffredin i'r holl gynghorau lleol a fydd yn asesu cynaliadwyedd ariannol yn sgil heriau presennol a'r rhai y disgwylir yn y dyfodol. • Ail-lunio Gwasanaethau – prosiect i werthuso'r trefniadau sydd ar waith gan y Cyngor i gyflawni ei raglen Ail-lunio Gwasanaethau. 	Amherthnasol.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		<ul style="list-style-type: none"> Gwastraff/ailgylchu – prosiect i asesu trefniadau'r Cyngor i wella perfformiad ailgylchu o ystyried y targedau statudol heriol. Risg a Sicrwydd – prosiect i nodi lefel y sicrwydd archwilio a/neu pan fydd angen rhagor o waith archwilio yn y dyfodol o ran y risgiau i'r Cyngor yn rhoi trefniadau priodol ar waith i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau. 	
Gorffennaf 2019	<p>Archwiliadau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015</p> <p>Archwilio i ba raddau y mae'r Cyngor wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth weithredu'r rhaglen adfywio yn y Barri ac Ynys y Barri, 'cam' y mae'r Cyngor yn ei gymryd i gyflawni ei amcanion llesiant.</p> <p>Copi o adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol</p>	<p>Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn galw am newid sylweddol i wreiddio'r pum ffordd o weithio yn llawn a bydd hyn yn cymryd amser. Rydym yn cydnabod y gall y Cyngor ddangos ei fod wedi gweithredu yn ysbryd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol o ran ei ddull o fynd ar drywydd adfywio yn y Barri.</p> <p>Fodd bynnag, mae lle i'r Cyngor wneud mwy i wreiddio'r pum ffordd o weithio, egluro ei weledigaeth a'i ddull strategol, ac integreiddio'i gynlluniau gyda rhai ei sefydliadau partner wrth adfywio'r Barri.</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae'r Cyngor wedi ystyried anghenion tymor byr, canolig a hir wrth ddatblygu ei ddull o 	Ni wnaethom unrhyw gynigion ar gyfer gwella yn yr adroddiad o archwiliadau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, ond fe wnaethom amlygu meysydd i'w datblygu y mae'r Cyngor yn bwriadu gweithredu arnynt. Mae'r rhain wedi'u nodi yn ein hadroddiad llawn.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		<p>adfywio'r Barri ac yn awr mae angen iddo sicrhau cynaliadwyedd hirdymor ei ddull;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Cyngor yn cyflawni nifer o weithgareddau ataliol, ond mae lle i roi ystyriaeth well i achosion sylfaenol problemau a manteision ataliol y cam; • Mae'r Cyngor wedi dechrau defnyddio dull integredig ond mae angen iddo ystyried yn fwy llawn sut y mae'r cam hwn yn cyfrannu at ei amcanion llesiant ef a chyrrff eraill i gynyddu i'r eithaf y manteision y gallai'r cam eu dwyn; • Mae gan y Cyngor hanes o gydweithio effeithiol, ond mae lle i ddatblygu gweledigaeth ar y cyd ar gyfer yr ardal gyda phartneriaid a rhanddeiliaid yn seiliedig ar ddadansoddi data a thueddiadau; a • Gall y Cyngor ddangos nifer o gryfderau o ran ei ddull o gynnwys partneriaid a rhanddeiliaid eraill, ond nid yw'n glir sut y mae amrywiaeth lawn y gymuned yn cael ei chynnwys. 	
Tachwedd 2018	<p>Llythyr archwilio blynyddol 2017-18</p> <p>Llythyr yn crynhoi'r negeseuon allweddol a gyfyd o gyfrifoldebau statudol yr Archwilydd Cyffredinol o</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau o ran adrodd ariannol a defnyddio adnoddau; • Rydym yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau 	Dim

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
	dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Mae'r Llythyr Archwilio Blyneddol ar gael yn Atodiad 2 yr adroddiad hwn.	<p>darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau;</p> <ul style="list-style-type: none"> Hyd yn hyn, nid yw ein gwaith ardystio ceisiadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2017-18 neu systemau ariannol allweddol; ac Mae gan y Cyngor hanes o reoli ei gyllid, ond bydd yr her ariannol yn parhau yn y tymor canolig. 	
Archwiliad perfformiad lleol ar sail risg			
Mai 2019	<p>Adolygiad dilynol o'r trefniadau corfforaethol ar gyfer diogelu plant</p> <p>Adolygu effeithiolrwydd trefniadau diogelu corfforaethol gan barhau â'r astudiaeth a gynhaliwyd eisoes gan yr Archwilydd Cyffredinol yn y maes hwn.</p> <p><u>Copi o adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol</u></p>	Mae'r Cyngor wedi gweithredu'r rhan fwyaf o'n cynigion ar gyfer gwella a'n hargymhellion blaenorol, ond mae rhai materion angen sylw pellach. Rydym wedi nodi rhai cynigion pellach ar gyfer gwella i gryfhau elfennau o drefniadau diogelu'r Cyngor.	<p>C1 Cryfhau'r Polisi Diogelu Corfforaethol fel a ganlyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> Egluro rolau diogelu a chyfrifoldebau'r Aelod Cabinet dros Ofal Cymdeithasol, Iechyd a Hamdden a'r Aelod Eiriolwr dros Ddiogelu; Egluro rôl y pwyllgor craffu yn nhrefniadau diogelu'r Cyngor; Darparu gwybodaeth am destunau y mae iddynt oblygiadau diogelu megis caethwasiaeth fodern,

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
			<p>masnachu pobl, cam-fanteisio'n rhywiol ar blant, gwrthderfysgaeth a pherygl radicaleiddio, Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 a hunan-niweidio.</p> <p>C2 Dylai'r Cyngor gryfhau'r darpariaethau yn ei gontractau ynglŷn â'r gofynion hyfforddiant diogelu i drydydd partïon, gan gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodi bod hyfforddiant ar ddiogelu yn orfodol lle bo hynny'n berthnasol; ac • Addasu ei ffurflen ar gyfer archwilio ymgeiswyr asiantaethau fel nad yw'n nodi bod hyfforddiant diogelu ond yn orfodol i Weithwyr Nos Gofal Cymdeithasol. <p>C3 Dylai'r Cyngor wella ei ddull o gynnal hyfforddiant diogelu fel a ganlyn:</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
			<ul style="list-style-type: none"> • Cymryd camau i sicrhau bod y broses orfodol o gwblhau hyfforddiant ar y Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 (VAWDASV) yn cael ei chyflymu; • Egluro pryd mae angen i hyfforddiant diogelu gorfodol gael ei adnewyddu; • Gwella'r gyfradd gydymffurfio ar gyfer cwblhau ei hyfforddiant diogelu gorfodol; • Ystyried ffyrdd o ymestyn ei arlwy hyfforddiant diogelu, er enghraifft i yrwyr tacsis a'r rheini sy'n gweithio yn yr economi hwyr y nos. <p>C4 Dylai'r Cyngor ystyried llunio mesurau perfformiad pellach (er enghraifft o safbwynt cydymffurfio â'r hyfforddiant diogelu) er mwyn gwella'r adroddiad blynyddol ar ddiogelu a chynorthwyo tryloywder.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
			<p>C5 Dylai'r Cyngor sefydlu system ganolog ar gyfer cofnodi a monitro gwybodaeth am wirfoddolwyr, gan gynnwys unrhyw gofnodion hyfforddiant ac archwiliadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd ar wirfoddolwyr.</p>
Hydref 2018	<p>Adolygiad o Safon Ansawdd Tai Cymru, gan gynnwys adolygiad o safbwynt tenantiaid tai Cyngor <u>Copi o adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol</u></p>	<p>Mae'r Cyngor wedi cyflawni Safon Ansawdd Tai Cymru gyda threfniadau effeithiol ar gyfer ymgysylltu â thenantiaid, ac mae'r rhan fwyaf o denantiaid yn fodlon ar ansawdd eu cartref Daethom i'r casgliad hwn oherwydd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nododd y Cyngor ei fod wedi cyflawni Safon Ansawdd Tai Cymru a'i fod yn gweithio gyda'i ddarparwr TG er mwyn sicrhau bod data cydymffurfiaeth yn gywir; • mae'r trefniadau ar gyfer ymgysylltu â thenantiaid yn effeithiol ac mae'r Cyngor yn diwallu anghenion ehangach tenantiaid; ac • mae'r rhan fwyaf o denantiaid yn fodlon ar ansawdd eu cartrefi a'r gwasanaeth tai, ond mae rhai o'r farn bod eu cartrefi yn llaith ac mae lle i adolygu'r system ffôn ar gyfer rhoi gwybod am waith atgyweirio sydd angen ei wneud. 	<p>C1 Dylai'r Cyngor werthuso pa mor effeithiol yw'r broses i denantiaid roi gwybod am waith atgyweirio sydd angen ei wneud ar dai drwy'r Ganolfan Cyswllt Cwsmeriaid (Cysylltu ag Un Fro).</p> <p>C2 Dylai'r Cyngor weithio gyda thenantiaid i adolygu ei ddull o gynorthwyo pobl sy'n cael problemau anweddiad a lleithder.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Cynllunio ac adrodd ar welliant			
Mehefin 2018	Archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru o'r cynllun gwella blynyddol Adolygiad o gynlluniau cyhoeddedig y Cyngor ar gyfer cyflawni amcanion gwella.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran cynllunio gwelliant.	Dim
Tachwedd 2018	Archwiliad Swyddfa Archwilio Cymru o'r asesiad blynyddol o berfformiad Adolygiad o asesiad cyhoeddedig o berfformiad y Cyngor.	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau statudol o ran adrodd ar welliant.	Dim
Adolygiadau gan gyrrff arolygu a rheoleiddio			
Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) Mehefin 2019	Llythyr adolygu perfformiad blynyddol awdurdodau lleol 2018/19 Mae'r llythyr hwn yn crynhoi gwerthusiad AGC o berfformiad gwasanaethau cymdeithasol (gwasanaethau i oedolion a phlant) yn 2018/19. Mae hefyd yn nodi sut y mae AGC yn bwriadu adolygu perfformiad yn ystod y flwyddyn nesaf.	<u>Copi o lythyr adolygu perfformiad blynyddol 2018/19 AGC</u>	Amherthnasol

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
<p>Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC)</p>	<p>Arolygiad o Wasanaethau Plant Canolbwyntiodd yr arolygiad ar effeithiolrwydd gwasanaethau'r awdurdod lleol a'r trefniadau i helpu ac amddiffyn plant a'u teuluoedd.</p> <p>Copi o adroddiad AGC</p>	<p>Trosolwg o'r canfyddiadau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae staff rheng flaen llawn cymhelliant yn adrodd ynglŷn â bodlonrwydd swydd, darpariaeth hyfforddiant dda a chymorth da gan reolwyr ar bob lefel, gan gynnwys sesiynau goruchwyllo rheolaidd • Mae cymorth corfforaethol da ar gyfer gwasanaethau i blant gan gynnwys gan aelodau etholedig. Mae'r awdurdod lleol yn cydnabod bod angen datblygu'r broses graffu ymhellach ac mae'r aelodau wedi'u cymell i wneud hyn • Mae ymrwymiad clir i weithio ar y cyd ar draws yr adrannau gwahanol o fewn yr awdurdod lleol er mwyn darparu gwasanaethau i blant. Ar sawl cyfrif arall, mae lle i wella o ran mynegi gweledigaeth lefel uchel ac uchelgais ar gyfer plant ym Mro Morgannwg • Nid yw'r awdurdod lleol wedi gweithredu model benodol o arferion gwaith cymdeithasol o fewn y gwasanaethau plant i danategu ei amcanion allweddol • Mae'r awdurdod lleol yn goramcangyfrif y graddau y mae ei arfer yn glynu wrth ethos y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru). Dywedodd bron pawb wrthym fod y staff yn gweithio mewn modd 	<p>Meysydd i'w datblygu:</p> <p>Arweinyddiaeth, rheolaeth a llywodraethu</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mae angen ymgorffori egwyddorion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 (DGCLI) ymhellach mewn arferion gwaith cymdeithasol 2. Mae'r uwch-reolwyr yn ymwybodol o'r flaenoriaeth i ailgynhyrchu detholiad o wybodaeth ar reoli perfformiad er mwyn cynorthwyo'r staff a'r rheolwyr i ddarparu gwasanaethau amserol ac effeithiol yn dilyn gweithredu System Wybodaeth Gofal Cymunedol Cymru. 3. Mae angen rhagor o waith i ddatblygu system sicrhau ansawdd mwy cynhwysfawr sy'n cynnwys tasgau penodol ar gyfer rheolwyr. 4. Byddai ymarferwyr gwaith cymdeithasol yn elwa ar adolygu sut y defnyddir y system gofnodi electronig ar hyn o bryd ac ar ragor o hyfforddiant er mwyn cefnogi'r defnydd ohoni.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		<p>cydgynhyrchiol gyda theuluoedd. Fodd bynnag, ni welsom ddigon o dystiolaeth bod cryfderau yn cael eu nodi wrth i ni adolygu'r ffeiliau achos nac yn ystod cyfweiliadau gyda'r staff a'r defnyddwyr gwasanaeth. Nid oedd y cynlluniau gofal a chymorth yn cynnwys digon o fanylion o ran sut y byddai canlyniadau personol yn cael eu cyflawni nac yn caniatáu i gynnydd gael ei werthuso</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae cefnogaeth gorfforaethol, staff sydd wedi'u hysgogi, a'r ffrwd gwaith datblygu gwasanaeth yn rhoi'r awdurdod lleol mewn sefyllfa gref i ddatblygu ei wasanaeth i deuluoedd a phlant ymhellach • Roedd y staff gwaith cymdeithasol yn deall amgylchiadau'r plant yn dda ac yn ymweld yn rheolaidd. Fodd bynnag, mae swyddi gwag a llwythi achosion cymhleth y Tîm Rheoli Gofal wedi effeithio ar y gwasanaeth i blant a theuluoedd. Roedd camau gweithredu yn cael eu cymryd eisoes gan uwch-reolwyr i aildrefnu'r timau ac ailddyrrannu cyfrifoldebau er mwyn lleihau gofynion sy'n cystadlu â'i gilydd ar amser gwaith cymdeithasol • Nid oedd y cynlluniau'n dangos ddigon o dystiolaeth o lais y plentyn nac yn cynnwys rheoli risgiau. Nid oedd y plant a oedd yn derbyn gofal yn cael eu cynnwys yn 	<p>5. Dylai'r awdurdod lleol barhau i flaenoriaethu'r dasg o lenwi swyddi gwag trwy ymarferion recriwtio a monitro'r rhesymau dros adael.</p> <p>Trefniadau mynediad: gwybodaeth, cyngor a chymorth</p> <p>6. Byddai adolygu'r atgyfeiriadau lle mae cysylltiadau neu atgyfeiriadau blaenorol wedi cael eu derbyn yn fanteisiol er mwyn sicrhau bod y penderfyniadau a wneir yn ddigon cadarn.</p> <p>Asesiad</p> <p>7. Mae'n rhaid i asesiadau ystyried yr holl wybodaeth sydd ar gael gan gysylltiadau blaenorol a nodi unrhyw risgiau.</p> <p>8. Dylai ymarferwyr geisio'n benodol safbwyntiau'r plant a welir ar eu pennau eu hunain, lle bo hynny'n briodol, ac amlinellu'r rhain yn llawn mewn asesiadau.</p> <p>Gofal a chymorth a chynllunio llwybrau</p> <p>9. Bydd yr awdurdod lleol yn dymuno sicrhau cofnodi cymesur, gan gynnwys y sail resymegol dros benderfyniadau a chynnwys yr ymweliadau â phlant, ac</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		<p>rheolaidd yn eu cyfarfodydd adolygu, ac nid oedd y Swyddogion Adolygu Annibynnol yn darparu digon o oruchwyliaeth nac yn casglu safbwyntiau'r plant cyn cyfarfodydd a oedd yn ymwneud â phenderfyniadau am eu dyfodol</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae system gadarn o baneli amlasiantaeth yn sicrhau bod penderfyniadau cyson ac effeithiol yn cael eu gwneud mewn perthynas â lleoliadau a chynllunio parhad. Mae gwasanaethau cyfreithiol yn cynnig cefnogaeth dda o ran y penderfyniadau a wneir ac achosion llys. Roedd cofnodi'r sail resymegol dros y penderfyniadau a wneir y tu allan i baneli yn anghyson • Mae gwaith yn mynd rhagddo gydag awdurdod cyfagos i gynyddu nifer y lleoliadau maethu, gan fod yr awdurdod yn cydnabod bod prinder o ran dewis y lleoliadau yn cyfrannu at leoliadau aflwyddiannus. Mae hefyd yn gweithio gyda darparwr gofal preswyl er mwyn lleoli rhagor o blant yn agosach i'w cartrefi • Mae gwaith partneriaeth cryf yn gwella canlyniadau ar gyfer pobl ifanc. Mae hyn yn cynnwys arfer da o ran cymorth amlasiantaeth a roddir i'r rhai sy'n gadael gofal a phobl ifanc ddigartref. Roedd y rhai 	<p>ymgorffori asesiadau risg a chynlluniau rheoli yn y cynlluniau gofal a chymorth.</p> <p>10. Dylai llwythi achosion swyddogion adolygu annibynnol gael eu hadolygu a dylai swyddogion adolygu annibynnol flaenoriaethu siarad â'r plant cyn y cyfarfodydd adolygu.</p> <p>11. Dylai'r awdurdod lleol sicrhau bod plant perthnasol yn cael y cynnig o eiriolwyr ac ymwelwyr annibynnol.</p> <p>12. Dylai paneli lleoli y tu allan i'r ardal gael eu gweithredu yn unol â'r rheoliadau.</p> <p>Diogelu</p> <p>13. Dylai arferion gael eu datblygu drwy weithio ar y cyd gyda phlant a theuluoedd, gan roi ystyriaeth i risgiau, cryfderau, a rhwystrau o ran canlyniadau y cytunwyd arnynt lle bo modd.</p> <p>14. Dylai'r uned ddiogelu adolygu gwybodaeth perfformiad mewn perthynas â diogelu yn rheolaidd.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
		<p>sy'n gadael gofal yn gadarnhaol iawn am y cymorth maent yn ei dderbyn gan Gyngorwyr Personol</p> <ul style="list-style-type: none"> • O ran y gwaith diogelu a adolygwyd gennym, roedd y plant yn cael eu hamddiffyn drwy ymatebion prydlon ac asesiadau amserol. Mae gwaith yn mynd rhagddo eisoes i adolygu ansawdd y cynlluniau amddiffyn ac i wella cyfraniad gweithredol teuluoedd at brosesau diogelu • Mae gweithredu'r system rheoli achosion electronig newydd yn parhau i beri anawsterau i'r staff a gallai effeithio ar argaeledd gwybodaeth pan fydd achosion yn cael eu trosglwyddo • Mae angen datblygu trefniadau sicrhau ansawdd ymhellach ac nid oes gan yr awdurdod wybodaeth rheoli perfformiad dibynadwy ar hyn o bryd o ganlyniad i newidiadau yn y system rheoli achosion electronig. 	

Atodiad 1

Statws yr adroddiad

Mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol sy'n edrych i'r dyfodol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae gan awdurdodau gwella (a ddiffinnir yn gynghorau lleol, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub) ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth arfer [eu] swyddogaethau.'

Mae'r asesiad gwella blynyddol yn ystyried y tebygolrwydd y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Yr asesiad hefyd yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Mae staff Swyddfa Archwilio Cymru, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol, yn llunio'r adroddiad gwella blynyddol. Mae'r adroddiad yn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 24 y Mesur, trwy grynhoi ei waith archwilio ac asesu mewn adroddiad gwella blynyddol a gyhoeddir ar gyfer pob awdurdod. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19 i gyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi (o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17) a yw'n credu bod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau cynllunio gwelliannau o dan adran 15.

Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd, dan rai amgylchiadau, gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), a gaiff eu hadrodd i'r awdurdod a Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Gweithgaredd ategol pwysig i'r Archwilydd Cyffredinol yw cydlynu gwaith asesu a rheoleiddio (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol yr holl reoleiddwyr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2

Llythyr Archwilio Blynyddol

Mr Rob Thomas
Rheolwr Gyfarwyddwr
Cyngor Bro Morgannwg
Swyddfeydd Dinesig
Heol Holton
Y Barri
Bro Morgannwg
CF63 4RU

Cyfeirnod: 941A2018-19

Dyddiad cyhoeddi: 30 Tachwedd 2018

Annwyl Rob

Llythyr Archwilio Blynyddol – Cyngor Bro Morgannwg 2017-18

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol a gyfyd o fy nghyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a fy nghyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Mae Cyngor Bro Morgannwg wedi cydymffurfio â'i gyfrifoldebau o ran adrodd ariannol a defnyddio adnoddau

Cyfrifoldeb y Cyngor yw:

- rhoi systemau rheoli ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodiadau a sicrhau bod ei asedau yn ddiogel;
- cynnal cofnodion cyfrifyddu cywir;
- paratoi Datganiad o Gyfrifon yn unol â gofynion perthnasol; a
- sefydlu trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau, ac adolygu hyn yn gyson.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol imi:

- roi barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau; a
- chyflwyno tystysgrif yn cadarnhau fy mod i wedi cwblhau'r archwiliad o'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r cod hwn wedi'i seilio ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 27 Medi

2018 cyflwynais farn archwilio ddiarnod ar y datganiadau cyfrifyddu yn cadarnhau eu bod yn cyflwyno darlun gwir a theg o sefyllfa a thrafodion ariannol y Cyngor. Mae fy adroddiad wedi'i gynnwys yn y Datganiad o Gyfrifon. Adroddwyd y materion allweddol a oedd yn deillio o'r archwiliad o'r cyfrifon i aelodau'r Pwyllgor Archwilio yn fy adroddiad ar yr Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol ar 19 Medi 2018, ac i'r Cyngor Llawn ar 26 Medi 2018.

Rwy'n fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ei ddefnydd o adnoddau

Mae fy ystyriaeth o drefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wedi'i seilio ar y gwaith archwilio a wnaed ar y cyfrifon, yn ogystal â dibynnu ar y gwaith a wnaed o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi dwyn sylw at feysydd lle nad yw effeithiolrwydd y trefniadau wedi amlygu'i hun hyd yma neu feysydd y gellid eu gwella yn ei Adroddiad Gwella Blynyddol a gyhoeddwyd ym mis Medi 2018, sydd ar gael trwy'r [Adroddiad Gwella Blynyddol](#)

Cyflwynais dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon wedi'i gwblhau ar 27 Medi 2018

Hyd yn hyn, nid yw fy ngwaith ardystio ceisiadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2017-18 neu systemau ariannol allweddol

Bydd adroddiad manylach ar fy ngwaith ardystio grantiau yn dilyn yn 2019 pan fydd rhaglen ardystio eleni wedi'i chwblhau.

Mae gan y Cyngor hanes o reoli ei gyllid, ond bydd yr her ariannol yn parhau yn y tymor canolig

Cyllid cyni sy'n parhau i fod yr her fwyaf sylweddol i gyrff llywodraeth leol yng Nghymru ac mae'r pwysau ariannol hyn yn debygol o barhau yn y tymor canolig. Bydd y setliad ariannol llywodraeth leol diweddaraf yn ostyngiad o 0.5% i setliad y Cyngor.

Yn 2017-18, gweithredodd y Cyngor o fewn ei gyllideb a chynyddodd ei gronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio £4.4 miliwn. Cyflawnwyd hyn er gwaethaf diffyg ariannol o £1.017 miliwn o ran cyrraedd ei darged arbedion o £4.017 miliwn ar gyfer y flwyddyn.

Ar 31 Mawrth 2018, roedd gan y Cyngor gronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio gwerth £92.635 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn, gan gynnwys Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Neilltuo gwerth £69.1 miliwn a balans Cronfa Wrth Gefn Gyffredinol gwerth £9.6 miliwn.

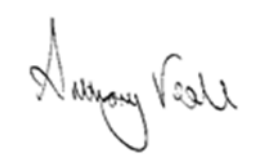
Ym mis Hydref 2018, mae'r Cyngor yn rhagfynegi y bydd yn adrodd gorwariant o'i gymharu â'i gyllideb refeniw o £0.6 miliwn ar gyfer 2018-19, a fydd yn cael ei ariannu gan gronfeydd wrth gefn wedi'u neilltuo ac arbedion nad ydynt wedi'u nodi hyd yn hyn. Ni ragwelir y bydd unrhyw ddefnydd arall o Gronfa'r Cyngor ar gyfer y flwyddyn ariannol 2018-19. Mae'r Cyngor yn rhagfynegi y bydd yn cyflawni'r mwyafrif o'i darged arbedion ar gyfer 2018-19 – pennwyd y targed arbedion ar gyfer y flwyddyn yn £6.298 miliwn ac mae'n rhagfynegi y caiff £5.574 miliwn o hynny ei gyflawni.

Yng Nghynllun Ariannol Tymor Canolig diweddaraf y Cyngor, mae'r Cyngor yn rhagfynegi diffyg refeniw o £15.714 miliwn ar gyfer y cyfnod cyfan o 2018-19 hyd 2021-22.

Rhagfynegir y caiff elfen o'r diffyg hwn ei hariannu trwy arbedion a nodwyd eisoes, ond nid yw'r cyllid wedi'i nodi ar gyfer elfen sylweddol o'r diffyg hwn (£12.087 miliwn). Mae'r Cyngor yn cydnabod bod ei allu i bontio'r diffyg yn dibynnu ar lwyddiant ei raglen 'Ail-lunio Gwasanaethau'. Ni fwriedir defnyddio balansau cronfa'r cyngor yn ystod cyfnod y cynllun ariannol tymor canolig, er bod y Cyngor yn bwriadu defnyddio £34.4 miliwn o'i Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Neilltuo ar gyfer prosiectau penodol a gynlluniwyd.

Disgwylir ar hyn o bryd y bydd y ffi archwilio ariannol ar gyfer 2017-18 yn unol â'r ffi y cytunwyd arni ac a nodir yn y Cynllun Archwilio Blynyddol.

Yn gywir

Anthony Veale

Ar gyfer ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

cc Y Cyngorydd John Thomas, Arweinydd
Carys Lord, Pennaeth Cyllid

Atodiad 3

Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2018-19

Arddangosyn 2: argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2018-19

Crynodeb o'r cynigion ar gyfer gwella sy'n berthnasol i lywodraeth leol, sydd wedi'u cynnwys mewn adroddiadau cenedlaethol a gyhoeddwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ers cyhoeddi'r AGB diwethaf.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2018	<u>Caffael Capasiti Trin Gwastraff Gweddilliol a Gwastraff Bwyd</u>	<p>A1 Mae'r rhagamcanion ar gyfer y tri phrosiect gwastraff gweddilliol yn y Rhaglen yn tybio y bydd cyfanswm y gwastraff gweddilliol yn cynyddu hyd ddiwedd y contractau, ar draws y 14 o gynghorau sy'n cymryd rhan. Os yw'r rhagamcanion hyn yn gywir, byddai angen i rywbeth mawr ddigwydd ar ôl 2040 er mwyn cyrraedd sefyllfa dim gwastraff ar draws yr ardaloedd cyngor hyn erbyn 2050. Os nad yw'r rhagamcanion yn gywir, ceir risg y bydd cynghorau'n talu am gapasiti na fydd ei angen arnynt. Rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru:</p> <ul style="list-style-type: none">wrth adolygu strategaeth Tuag at Ddyfodol Diwastraff, ystyried sut mae ei huchelgais o sicrhau na cheir unrhyw wastraff gweddilliol erbyn 2050 yn gyson â'r rhagamcanion cyfredol ar gyfer trin gwastraff gweddilliol;agweithio gyda chynghorau i ystyried effaith newidiadau mewn rhagamcanion ar gost debygol prosiectau

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p style="text-align: center;">gwastraff gweddilliol, ac unrhyw gamau lliniarol y mae angen eu cymryd i reoli'r costau hyn.</p> <p>A2 Hyd yma, mae cymorth rhaglen Llywodraeth Cymru wedi canolbwyntio'n bennaf ar ddatblygu a chaffael prosiectau. Gan fod y rhan fwyaf o'r prosiectau bellach yn weithredol, mae'r sylw wedi troi tuag at reoli contractau. Rydym yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru barhau i oruchwylio prosiectau yn ystod y cam gweithredol drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adeiladu ar ei model presennol, lle mae'n darparu unigolion profiadol i gynorthwyo i ddatblygu a chaffael prosiectau, a gwneud yn siŵr bod mewnbwn ar gael er mwyn cynorthwyo i reoli contractau os oes angen; • nodi ei disgwyliadau gan gynghorau o ran rheoli contractau; • sicrhau bod partneriaethau'n ailystyried eu rhagamcanion gwastraff a'r risgiau cysylltiedig bob hyn a hyn, er enghraifft er mwyn adlewyrchu amcanestyniadau cyfredol o'r boblogaeth neu ragolygon economaidd; a • chael gwybodaeth reoli sylfaenol gan bartneriaethau ynghylch ffioedd ciwyd a daladwy, faint o wastraff a anfonwyd i'r cyfleusterau ac ansawdd gwasanaeth y contractwr.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Tachwedd 2018	<u>Gwasanaethau Llywodraeth Leol i Gymunedau Gwledig</u>	<p>A1 O ganlyniad i newidiadau economaidd-gymdeithasol, seilwaith gwan a newidiadau yn y ffordd o ddarparu gwasanaethau a chyfleusterau allweddol, mae cymunedau yng Nghymru wledig wedi dod yn elfen weddilliol. Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru yn cefnogi cyrff cyhoeddus i weithredu dull mwy integredig o ddarparu gwasanaethau mewn ardaloedd gwledig trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adfywio rhaglenni grant gwledig er mwyn creu strwythurau ariannol cynaliadwy, gyda dyraniadau aml-flwyddyn; a • chynorthwyo pobl a busnesau i fanteisio i'r eithaf ar gysylltedd digidol trwy raglenni cymorth busnes ac addysg oedolion mwy effeithiol, wedi eu targedu. <p>A2 Mae rôl Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn esblygu ond mae yna gyfleoedd i fynegi cydweledigaeth gliriach a mwy uchelgeisiol ar gyfer Cymru wledig (gweler paragraffau 2.2 i 2.9 a 2.28 i 2.31). Argymhellwn fod gwasanaethau cyhoeddus sy'n bartneriaid i'r Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn ymateb yn fwy effeithiol i'r heriau y mae cymunedau gwledig yn eu hwyneb trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • asesu cryfderau a gwendidau eu cymunedau gwledig gwahanol gan ddefnyddio Offeryn Prawfesur Gwledig Llywodraeth Cymru ac adnabod y camau lleol a strategol y mae arnynt angen eu cymryd i gefnogi cynaliadwyedd cymunedol a chytuno arnynt; a • sicrhau bod y Cynllun Llesiant Lleol yn cyflwyno gweledigaeth sy'n fwy gobeithiol ac uchelgeisiol ar gyfer 'lle' gyda chydflaenoriaethau a gydgyhychwyd gan

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p style="text-align: center;">bartneriaid, ar y cyd â dinasyddion, i roi sylw i heriau y cytunwyd arnynt.</p> <p>A3 Er mwyn cynorthwyo i gynnal cymunedau gwledig, mae ar wasanaethau cyhoeddus angen meddwl yn wahanol yn y dyfodol (gweler paragraffau 3.1 i 3.12). Argymhellwn fod cynghorau yn darparu ymateb sy'n fwy effeithiol i'r heriau y mae cymunedau gwledig yn eu hwynebu trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod gan gomisiynwyr gwasanaethau ddata ar gostau a gwybodaeth ansoddol ar y dewis llawn o opsiynau sydd ar gael ar gyfer gwasanaethau; a • defnyddio barn dinasyddion am ba mor fforddiadwy, hygyrch, digonol, derbyniol ac 'ar gael' y mae gwasanaethau'r cyngor i deilwra sut i ddarparu ac integreiddio gwasanaethau. <p>A4 Er mwyn cynorthwyo i gynnal cymunedau gwledig, mae ar wasanaethau angen gwneud pethau'n wahanol yn y dyfodol (gweler paragraffau 3.1 i 3.12). Argymhellwn fod cynghorau yn gwneud mwy i ddatblygu cydnerthedd cymunedol a hunangymorth trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • weithio gyda chyrff perthnasol fel Canolfan Cydweithredol Cymru i gefnogi menter gymdeithasol a modelau busnes mwy cydweithredol; • darparu allgymorth cymunedol wedi'i deilwra ar gyfer y rheini sy'n wynebu rhwystrau niferus sy'n eu hatal rhag defnyddio gwasanaethau cyhoeddus a chael gwaith;

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<ul style="list-style-type: none"> • gwella ac adnabod rôl cynghorau tref a chymuned trwy fanteisio ar eu gwybodaeth leol a'u cefnogi i wneud mwy; • annog ymagwedd fwy integredig at ddarparu gwasanaethau mewn ardaloedd gwledig trwy sefydlu hybiau cymunedol sy'n rhychwantu gwasanaethau cyhoeddus, rhwydweithiau arbenigedd a chlystyrau o wasanaethau cynghori ac atal; • galluogi gweithredu lleol trwy gefnogi trosglwyddiad asedau cymunedol ac adnabod yr asedau hynny y byddai'n addas eu trosglwyddo, a sicrhau bod y systemau cywir ar waith i wneud i bethau ddigwydd; a • gwella arweiniad yn y gymuned trwy ddatblygu rhwydweithiau o ddiddordeb, hyfforddiant a choetsio ac annog unigolion i wirfoddoli.
Tachwedd 2018	<u>Rheoli Gwastraff yng Nghymru: Ailgylchu Trefol</u>	<p>A1 O waith meincnodi, gwelwyd bod yr amrywiaeth yng nghost rhai gwasanaethau rheoli gwastraff yn destun syndod (paragraffau 1.31-1.39). Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda chynghorau i gael dealltwriaeth well o'r rhesymau wrth wraidd yr amrywio mewn gwariant ar wasanaethau rheoli gwastraff sydd i bob pwrpas yr un peth, a sicrhau y rhoddir cyfrif am gostau rheoli gwastraff mewn modd cyson.</p> <p>A2 Mae Llywodraeth Cymru o'r farn fod ei Glasbrint Casgliadau, o'i weithredu'n optimaidd, yn cynnig y dull mwyaf cost-effeithiol yn gyffredinol o gasglu adnoddau ailgylchadwy, ond yn bwriadu gwneud gwaith dadansoddi pellach (paragraffau 1.40-1.51). Wrth ddadansoddi ymhellach er mwyn cael dealltwriaeth well o'r</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>rhesymau wrth wraidd y gwahaniaethau yn y costau a adroddwyd gan gynghorau, a'r effaith ar gostau lle mabwysiadwyd y Glasbrint Casgliadau gan y cynghorau, argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • archwilio sut y gallai'r gost o gasglu deunyddiau ailgylchadwy sych effeithio ar gyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau rheoli gwastraff ar garreg y drws i aelwydydd; a • chymharu'r costau gwirioneddol â'r costau a fodelwyd yn flaenorol yn rhan o'r adolygiad a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru o'r Glasbrint Casgliadau, yn achos cynghorau sydd bellach yn gweithredu'r Glasbrint Casgliadau. <p>A3 Yn lle'r targedau ailgylchu cyfredol sy'n seiliedig ar bwysau, mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ystyried opsiynau amgen a all ddangos yn well sut y mae'n cyrraedd y nod o ran ei hól troed ecolegol a lleihau allyriadau carbon (paragraffau 2.38-2.45). Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru gyflwyno mesurau perfformiad i ddisodli neu ategu'r targed cyfredol i ailgylchu, compostio ac aildefnyddio gwastraff. Pwrpas y mesurau hynny fyddai canolbwyntio o'r newydd wrth ailgylchu ar yr adnoddau gwastraff sy'n cael yr effaith fwyaf o ran lleihau carbon ac/neu sydd yn brin. Rydym yn cydnabod y gallai fod angen i Lywodraeth Cymru ystyried fforddiadwyedd casglu data ar gyfer unrhyw ddull arall o fesur.</p> <p>A4 Wrth ailwampio Tuag at Ddyfodol Diwastraff, mae angen i Lywodraeth Cymru ddangos bod y manteision cynaliadwyedd</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>ehangach a geisir drwy ailgylchu trefol yn cynnig gwerth, ac na ellir defnyddio dulliau eraill rhwyddach a rhatach i'w sicrhau, gan gynnwys ymyraethau rheoli gwastraff eraill, ond heb gyfyngu i hynny o reidrwydd (paragraffau 2.52-2.53). Yn y strategaeth gwastraff ddiwygiedig, dylai Llywodraeth Cymru ddangos ei bod hi nid yn unig yn bosibl i ailgylchu cyfran fwy o wastraff trefol, ond y bydd gwneud hynny'n sicrhau'r cyfraniad mwyaf posibl ganddi tuag at gyflawni amcanion datblygu cynaliadwy.</p>
Tachwedd 2018	<p><u>Darparu Gwasanaethau Llywodraeth Leol i Gymunedau Gwledig: Trosglwyddo Asedau Cymunedol</u></p>	<p>A1 Mae angen i awdurdodau lleol wneud mwy i sicrhau bod y broses o Drosglwyddo Asedau Cymunedol yn symlach ac yn fwy deniadol, helpu i feithrin gallu Cyngorau Cymuned a Thref, rhoi rhagor o arweiniad iddynt o ran sicrhau cyllid, a gofalu eu bod yn cefnogi modelau datblygu cymunedol eraill, er enghraifft mentrau cymdeithasol sy'n cefnogi gwerth cymdeithasol a chyfranogiad dinasyddion. At hynny, rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn monitro ac yn cyhoeddi nifer yr achosion o Drosglwyddo Asedau Cymunedol ac yn mesur effaith gymdeithasol trosglwyddiadau o'r fath.</p> <p>A2 Mae gan awdurdodau lleol gyfle sylweddol i ddarparu gwell help a chymorth, a hynny mewn modd mwy amlwg, cyn, yn ystod, ac ar ôl y broses o drosglwyddo asedau cymunedol. Down i'r casgliad bod yna gryn le i wella'r gwaith cynllunio busnes a pharatoi ar gyfer trosglwyddo asedau cymunedol, yn ogystal â'r ôl-ofal. Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn gwneud y canlynol:</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<ul style="list-style-type: none"> • nodi rôl trosglwyddo asedau cymunedol wrth sefydlu canolfannau cymunedol, rhwydweithiau arbenigedd a chlystyrau o wasanaethau cynghori ac atal; • gweithio gyda chynghorau tref a chymuned i feithrin eu gallu i ymgymryd â rhagor o gynlluniau Trosglwyddo Asedau Cymunedol; • nodi'r asedau sy'n addas i gael eu trosglwyddo, ac egluro'r hyn y mae angen i'r awdurdod ei wneud i'w galluogi i gael eu trosglwyddo; • sicrhau bod eu polisiau o ran Trosglwyddo Asedau Cymunedol yn cwmpasu'r canlynol yn ddigonol: ôl-ofal, cefnogaeth hirdymor, cymorth ôl-drosglwyddo, cyfeirio at fynediad at gyllid, a rhannu'r dysgu ynghylch yr hyn sy'n gweithio'n dda; a • cefnogi arweinyddiaeth yn y gymuned trwy ddatblygu rhwydweithiau o ddiddordeb a hyfforddiant, ac annog unigolion i wirfoddoli.
Rhagfyr 2018	<u>Aeddfedrwydd llywodraeth leol o ran y defnydd o ddata</u>	<p>A1 Mae Rhan 1 o'r adroddiad yn amlygu pwysigrwydd creu diwylliant data cryf ac arweinyddiaeth eglur i wneud gwell defnydd o ddata. Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod ganddynt weledigaeth eglur sy'n trin data fel adnodd allweddol; • sefydlu safonau a chodau data corfforaethol y mae pob gwasanaeth yn eu defnyddio ar gyfer eu data craidd;

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<ul style="list-style-type: none"> • ymgymryd ag archwiliad i bennu'r data sy'n cael eu cadw gan wasanaethau ac i nodi unrhyw gofnodion a cheisiadau am wybodaeth ddyblyg; a • chreu cyfrif cwsmer integredig canolog fel porth i wasanaethau. <p>A2 Er ei bod yn bwysig bod awdurdodau'n cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth diogelu data berthnasol, mae Rhan 2 o'r adroddiad yn nodi'r angen iddynt hefyd rannu data â phartneriaid er mwyn sicrhau bod dinasyddion yn cael gwasanaethau effeithlon ac effeithiol. Er nad yw hyn yn golygu bod y ddeupeth hyn yn annibynnol ar ei gilydd, mae ansicrwydd ynghylch cyfrifoldebau diogelu data yn golygu nad yw rhai swyddogion yn rhannu data, hyd yn oed lle bo cytundeb mewn bodolaeth i roi gwybodaeth i bartneriaid.</p> <p>Rydym yn argymhell bod awdurdodau yn gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • darparu hyfforddiant diweddarau i reolwyr gwasanaethau i sicrhau eu bod yn gwybod pryd y gallant rannu data ai peidio, a'r math o ddata y gallant eu rhannu; ac • adolygu a diweddarau protocolau rhannu data er mwyn sicrhau eu bod yn cefnogi gwasanaethau i gyflawni eu cyfrifoldebau rhannu data. <p>A3 Yn Rhan 3 o'n hadroddiad, rydym yn dod i gasgliad bod adnoddau digonol a gallu digonol yn heriau parhaus. Fodd bynnag, heb uwchsgilio staff i wneud gwell defnydd o ddata, mae awdurdodau yn colli cyfleoedd i wella eu heffeithlonrwydd</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>a'u heffeithiolrwydd. Rydym yn argymhell bod awdurdodau yn gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dynodi staff sydd â rôl yn y broses o ddadansoddi a rheoli data i gael gwared ar ddyblygu, ac i ryddhau adnoddau i feithrin a datblygu'r gallu i ddefnyddio data; a • buddsoddi yn sgiliau dadansoddi, cloddio a segmentu data y staff, a chefnogi eu datblygiad. <p>A4 Mae Rhan 4 o'n hadroddiad yn amlygu bod gan awdurdodau ragor i'w wneud mewn perthynas â chreu diwylliant gwneud penderfyniadau dan arweiniad data, ac o ran datgloi potensial y data y maent yn eu cadw. Rydym yn argymhell bod awdurdodau lleol yn gwneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gosod safonau adrodd ar ddata i sicrhau bod y safonau data gofynnol yn ategu'r broses o wneud penderfyniadau; a • sicrhau bod mwy o ddata agored ar gael.
Mawrth 2019	<u>Rheoli Gwastraff yng Nghymru – Atal Gwastraff</u>	<p>A1 Cynyddu'r pwyslais ar atal gwastraff er mwyn adlewyrchu amcanion cyffredinol Tuag at Ddyfodol Diwastraff</p> <p>Awgryma'r data sydd ar gael ar faint o wastraff a gynhyrchir bod cynnydd cymysg o ran cyflawni targedau atal gwastraff Llywodraeth Cymru. Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) ailedrych ar y flaenoriaeth berthnasol y mae'n ei rhoi i ailgylchu ac atal gwastraff fel rhan o'i hadolygiad o Tuag at Ddyfodol Diwastraff; b) gosod y disgwyliau ar wahanol sefydliadau a sectorau ar gyfer atal gwastraff yn eglur; ac

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>c) ailedrych ar ei thargedau atal gwastraff cyffredinol a'r ffordd y mae wedi mynd ati i'w monitro, gan ystyried y cynnydd hyd yn hyn, enghreifftiau o wledydd eraill ac yng nghyd-destun yr amcanestyniadau cyffredol am wastraff a fydd yn cael ei gynhyrchu hyd at 2050.</p> <p>A2 Gwella data ar wastraff masnachol, diwydiannol, adeiladu a dymchwel</p> <p>Mae Llywodraeth Cymru yn bartner mewn gwaith cychwynnol i asesu dichonoldeb datblygu datrysiad digidol newydd i olrhain yr holl wastraff. Os na fydd yr opsiwn dewisol hwn yn llwyddo, argymhellwn fod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Cyfoeth Naturiol Cymru i archwilio costau a buddion opsiynau eraill i wella'r data ar wastraff nad yw'n drefol yng Nghymru, gan gynnwys pwerau ychwanegol i ofyn am ddata gwastraff gan fusnesau.</p> <p>A3 Gwella cyfrifoldeb cynhyrchwyr a defnyddio ysgogiadau mwy cyfreithiol, ariannol a chyllidol</p> <p>Mae gan Lywodraeth Cymru gyfleoedd i ddylanwadu ar atal gwastraff drwy ddeddfwriaeth a chymelliadau ariannol. Gall hefyd ddylanwadu ar newidiadau ar lefel y DU, lle nad yw materion cyllidol wedi eu datganoli. Argymhellwn fod Llywodraeth Cymru yn ystyried a oes angen darpariaethau i ehangu cyfrifoldebau cynhyrchwyr ac oes angen defnyddio pwerau ariannol fel amodau grant, mesurau cyllidol a thaliadau a chymelliadau cwsmeriaid i hyrwyddo a blaenoriaethu'r gwaith o atal gwastraff.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Mehfin 2019	<u>Effeithiolrwydd Awdurdodau Cynllunio Lleol yng Nghymru</u>	<p>A1 Mae Rhan 1 o'r adroddiad yn nodi cymhlethdodau'r system gynllunio gan ddangos faint o her ydyw i awdurdodau cynllunio lleol ymgysylltu'n effeithiol â rhanddeiliaid a'u cynnwys mewn dewisiadau a phenderfyniadau. Er mwyn gwella'r modd y mae rhanddeiliaid yn cael eu cynnwys a pherchnogaeth ar benderfyniadau rydym yn argymhell fel a ganlyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bod awdurdodau cynllunio lleol: <ul style="list-style-type: none"> – yn profi arferion ymgysylltu a chynnwys ar hyn o bryd ac yn ystyried yr ystod lawn o opsiynau eraill sydd ar gael i sicrhau bod gweithgareddau cynnwys yn addas ar gyfer y diben; – yn defnyddio 'Cynlluniau Lle' fel cyfrwng i ymgysylltu â chymunedau a dinasyddion a'u cynnwys mewn dewisiadau a phrosesau penderfynu ym maes cynllunio; ac – yn gwella tryloywder ac atebolrwydd trwy gynnal cyfarfodydd cynllunio ar amseroedd priodol, gan gylchdroi cyfarfodydd fel eu bod yn cael eu cynnal mewn ardaloedd y byddai datblygiadau arfaethedig yn digwydd ynddynt, gweddarlledu cyfarfodydd a darparu cyfleoedd i randdeiliaid annerch cyfarfodydd pwyllgorau. • bod Llywodraeth Cymru: <ul style="list-style-type: none"> – yn adolygu Gorchymyn Gweithdrefn Rheoli Datblygu 2012 ac yn diweddarau'r safonau ymgysylltu a chynnwys ar gyfer awdurdodau cynllunio lleol.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>A2 Mae Rhan 2 o'r adroddiad yn amlygu bod awdurdodau cynllunio lleol wedi profi gostyngiadau sylweddol mewn cyllid a'u bod yn ei chael yn anodd cyflawni eu cyfrifoldebau statudol. I wella cydnerthedd, rydym yn argymhell bod awdurdodau cynllunio lleol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn adolygu eu cyfundrefnau ffoedd rheoli datblygu i sicrhau bod y lefelau a bennir yn rhoi adlewyrchiad gwell o gost wirioneddol darparu'r gwasanaethau hyn ac yn gwneud y gwasanaeth yn hunangyllidol; ac • yn gwella capasiti trwy weithio'n rhanbarthol i: <ul style="list-style-type: none"> – integreiddio gwasanaethau er mwyn mynd i'r afael â bylchau mewn arbenigedd; – datblygu canllawiau cynllunio atodol ar y cyd; a – datblygu cynlluniau datblygu lleol yn y dyfodol ar sail ranbarthol ac mewn partneriaeth ag awdurdodau cynllunio lleol eraill. <p>A3 Mae Rhan 2 o'r adroddiad yn amlygu nad yw cost gwasanaethau rheoli datblygu'n cael ei hadlewyrchu yn y taliadau a godir am y gwasanaethau hyn a bod cynnydd i ddatblygu ymatebion rhanbarthol i gryfhau cydnerthedd wedi bod yn araf. Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn adolygu ffoedd rheoli datblygu i sicrhau bod y lefelau a bennir yn rhoi adlewyrchiad gwell o gost wirioneddol darparu'r gwasanaethau hyn; ac • yn ystyried sut i ddefnyddio'r pwerau yn y Ddeddf Cynllunio (Cymru) i gefnogi a gwella capasiti a chydnerthedd awdurdodau cynllunio lleol.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<p>A4 Mae Rhan 3 o'r adroddiad yn crynhoi effeithiolrwydd ac effaith prosesau penderfynu awdurdodau cynllunio lleol a pha mor dda y maent yn perfformio yn erbyn mesurau cenedlaethol. Rydym yn argymhell bod awdurdodau cynllunio lleol yn gwella effeithiolrwydd pwyllgorau cynllunio trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adolygu eu cynllun dirprwyo i sicrhau bod pwyllgorau cynllunio'n canolbwyntio ar y materion strategol pwysicaf sy'n berthnasol i'w hawdurdod; • diwygio templedi adroddiadau i sicrhau eu bod yn eglur a diamwys i helpu i roi arweiniad mewn prosesau penderfynu a lleihau lefel yr argymhellion gan swyddogion a gaiff eu gwrthdroi; a • gorfodi safonau ymddygiad awdurdodau cynllunio lleol ar gyfer cyfarfodydd. <p>A5 Mae Rhan 4 o'r adroddiad yn nodi rôl ganolog cynllunio i gyflawni uchelgeisiau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Rydym yn argymhell bod awdurdodau cynllunio lleol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • yn pennu gweledigaeth uchelgeisiol eglur sy'n dangos sut y mae cynllunio'n cyfrannu at wella llesiant; • yn darparu hyfforddiant a chymorth llesant rheolaidd a phriodol ar gyfer aelodau'r pwyllgor cynllunio i helpu i gyflawni eu cyfrifoldebau ehangach; • yn pennu mesurau priodol ar gyfer y modd y maent yn gweinyddu'r system gynllunio ac effaith eu penderfyniadau cynllunio ar lesiant; ac

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
		<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="981 435 1753 499">• yn cyhoeddi'r mesurau perfformiad hyn yn flynyddol i ffurfio barn ynglŷn ag effaith awdurdodau cynllunio ar lesiant.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru